

REGISTERBLAD

Namn och datum: Leif Göthe och Helen Öhrling (981025), Leif Göthe och Oskar Norrgrann (990223)

Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län

Områdesnummer: NRO22057

Områdesnamn: Ångermanälven nedströms Sollefteå

Kommun: Sollefteå o Kramfors kommun

Kartblad: 18 I SV, NV, 18 H NO, SV, 19 H SO

Läge: 18I7A0A0A

Area: Ca 10 187 ha

Naturgeografisk region:

28a. Sydligt boreala kuperade området: Medelpad och "Höga Kusten" i Ångermanland.

30a. Norrlands vågiga berkullterräng med mellanboreala skogsområden.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Huvudavrinningsområde 38 Ångermanälven

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsformer: Vågig bergkullterräng

Riksvärde

Vattendrag	Fauna	
Sjö	Fauna	
Myrkomplex		

Värdeomdöme: Ångermanälvens havsöringsbestånd utgör en nationell tillgång, som bl a från genetisk synpunkt har ett mycket högt fiskeribiologiskt värde. Förutom älvens huvudfåra som är vandringsstråk innefattas reproduktionsområden i de mindre biflödena Björkån, Strinneån, Gålån, Loån, Svedjeån, Bollstaån och Kramforsån.

Björkån är ett biflöde med liten mänsklig påverkan, vilket innebär att det kan betecknas som ett naturvatten. Vattendraget ingår i ett av utterns (sårbar) kärnområden. Björkån hyser både reproducerande bestånd av framförallt harr men även havsöring. Dessutom finns nattsländan *Beraeodes minutus* (hänsynskrävande) i Björkån. Myren norr om Väster-Mosjön är ett variationsrikt och genom en mängd fastmarksholmar och ryggar mosaikartat myrkomplex. Den är också hydrologiskt opåverkad.

Strinneån är ett annat biflöde med havsöring och ett reproducerande flodpärlmusslebestånd (sårbar). Även Svedjeån och Kramforsån har ett reproducerande flodpärlmusslebestånd. Lesjön är ett framstående exempel på en sjö belägen under högsta kustlinjen med förekomst av istidsrelikter. Sjön har också en rik fiskfauna, 10 arter med bl a gös och nors. Även antalet påträffade snäckarter, 7 st, tyder på ovanligt rika förhållanden i sjön.

Huvudkriterier:

- A. Område med framstående exempel på naturtyp som särskilt väl visar landskapets utveckling samt processer och naturlig utveckling i olika ekologiska system såväl på land som i vatten
- B Väsentligen opåverkade naturområden
- C. Områden med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter
- D. Område med mycket rik flora/fauna.

Förutsättningar för bevarande:

Huvudfåran i Ångermanälven:

- Ökad belastning på vattenkvaliteten med avlopps- och industriutsläpp bör ej tillåtas.
- Bevakning av fisket mot överutnyttjande av bestånden.

Biflödena Loån, Kramforsån, Strinneån, Björkån, Gålån samt Svedjeån med Lesjön.

Vattendragen bevaras i och återställs till ett så naturligt miljötillstånd som möjligt.

- Vattenkvaliteten uppfyller fastställda miljökvalitetsmål för naturvatten.
- Ingen ytterligare vattenreglering och inga dikningar.
- Inga torvtäkter inom tillrinningsområdena.
- En tillräckligt bred skyddszon av träd och annan vegetation sparas längs stranden.
- Inga inplanteringar av främmande arter eller fiskstammar.
- Inga fiskutsättningar med undantag för genetiskt material från ursprungsbestånd.
- Biotopvård utförs på ett sådant sätt att vattenbiotopen återställs till så naturliga förhållanden som möjligt.
- Onaturliga vandringshinder för fisk och andra organismer elimineras. Vägövergångar är utförda så att utter kan passera obehindrat och att den naturliga botten i vattendraget bibehålls eller återställs.

Våtmarken:

- Bevarandet av våtmarkens värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner bör ej utföras.

Säkerställande:

Fiskeristyrelsens kungörelse med föreskrifter om fisket efter lax och öring i del av Västernorrlands län (fr. 1 april 1987).

Klarlägg hur biflödenas vattenekosystem kan skyddas.

Områdets huvuddrag: Ångermanälven som är landets tredje älv i storleksordning, är helt utbyggd med tio kraftstationer inom länet, från Hällby vid länsgränsen i norr till Sollefteå i söder.

Från Sollefteå kraftverk består Ångermanälven nedströms först av en 3,5 mil lång älvsträcka med strömmande vatten. Älven flyter här fram i en vid dalgång med mäktiga nipstränder, djupa raviner och breda terrassplan. Vattnets formprocesser är naturliga och levande. Man kan här tala om ett aktivt niplandskap, även om processerna löper långsamt nu när vårfloden fångas upp av regleringsdammar ovan Sollefteå. Odlingslandskapet är ofta storskaligt och överblickbart.

Från Nyland vidtar Ångermanälvens mynningsvik med flodkaraktär och stort djup. På sträckan ned till Sandöbron går dalgångskaraktären delvis förlorad och bergkullandskapet når ända fram till älven. Den odlade marken återfinns här i landskapets nätverk av dalgångar. På älvens västra sida är bygden industridominerad.

Nedströms Hornö-Veda färjeläge vidgar sig Ångermanälven ytterligare till en bred mynningsvik med ett flertal öar.

Den av kraftutbyggnad opåverkade älvsträckan nedströms Sollefteå är sex mil lång. Fiskens lekvandring stoppas vid Sollefteå kraftverk. Den naturliga reproduktionen för lax och havsöring i huvudfåran får anses vara förstörd. En konstgjord reproduktion upprätthålls genom odling och ut-

sättning av till älven gentrogen lax- och öringssmolt. Avelsfisk fångas vid det sk centralfisket vid Sollefteå kraftverk. Tvåårig smolt sätts efter framodling därefter ut i älven och vandrar ut i havet.

Älvsträckans biflöden Strinneån, Björkån, Loån och Kramforsån är viktiga lekområden för Ångermanälvens ursprungsbestånd av havsöring, harr och sik. Älven utgör också lekmiljö för flodnejonga, som har minskat drastiskt under senare tid.

Loåns längd från Långsjön till sammanflödet med Ångermanälven är 7,4 km och ån faller 47 meter på denna sträcka. Avrinningsområdet är 156 km² och består till största delen av skogsmark med inslag av våtmarker (8 %), öppen mark (3 %) och sjöar (3 %). Vattendragens omgivningar består till största delen av skogsmark med inslag av våtmarker och öppen mark. Stora delar av vattensystemet kalkas regelbundet sedan 1987. Loån kan karakteriseras som en skogså med måttligt näringsrikt, betydligt till starkt färgat vatten med god buffertkapacitet. Ån har tidigare utnyttjats för flottning och det har funnits flera flottningsdammar i ån. I dag är ån relativt opåverkad och kan delvis betecknas som ett naturvatten, dock bör man fortsätta att återställa ån med hjälp av biologisk återställning. Fiskfaunan i ån består av öring, lake, stensimpa och gädda. Ån utgör reproduktionsområde för bl a havsöring. I vattensystemet finns ett svagt bestånd med flodpärlmusslor och förekomst av nattsländan *Beraeodes minutus*.

Kramforsåns längd från Storvattnet till Ångermanälven och är 17 km, ån faller 202 meter på denna sträcka. Avrinningsområdet är 124 km² och består till största delen av skogsmark med inslag av våtmarker, sjöar och en mindre del öppen mark. Vattendragens omgivningar består av skogsmark och öppen mark. Vattensystemet kalkas regelbundet sedan 1986. Vattendraget kan karakteriseras som en skogså med näringsfattigt, måttligt till betydligt färgat vatten med god buffertkapacitet. Ån har tidigare utnyttjats för bl a flottning. Stora delar är än i dag påverkade och ån kan ej betecknas som ett naturvatten, dock finns sträckor som kan återställas med biologisk återställning. Delar av Kramforsån hyser ett väl fungerande flodpärlmusselbestånd. Ån utgör reproduktionsområde för havsöring.

Strinneåns längd från Skedomssjön till Ångermanälven och är cirka 9 km, ån faller 128 meter på denna sträcka. Avrinningsområdet är 69 km² och består till största delen av skogsmark med inslag av våtmarker, sjöar och en mindre del öppen mark. Vattendragens omgivningar består av skogsmark med inslag av våtmarker och öppen mark. Vattensystemet kalkas regelbundet sedan 1984. Vattendraget kan karakteriseras som en skogså med näringsfattigt, betydligt till starkt färgat vatten med god buffertkapacitet. Ån har tidigare utnyttjats för flottning, det har även funnits någon kvarn och en såg. Ett militärt övningsområde finns i anslutning till ån. I dag är Strinneån relativt opåverkad och kan betecknas som ett naturvatten, dock finns flottledsrensade sträckor kvar som bör återställas med biologisk återställning. Ån fungerar som reproduktionsområde för havsöring. Strinneån hyser ett fungerande flodpärlmusselbestånd och utter finns i området.

Björkåns längd från övre delarna till sammanflödet med Ångermanälven är över 40 km och ån faller 266 meter på denna sträcka. Avrinningsområdet är 326 km² och består till största delen av skogsmark med inslag av våtmarker (9 %), öppen mark (<1 %) och sjöar (3 %). Vattendragens omgivningar består till största delen av skogsmark med inslag av våtmarker och öppen mark. Vattensystemet kalkas regelbundet sedan 1987. Björkån kan karakteriseras som en skogså med måttligt näringsrikt, betydligt till starkt färgat vatten med svag till god buffertkapacitet. Ån har tidigare utnyttjats för flottning och det har funnits flera flottningsdammar i ån. Det har även funnits flera kvarnar, sågar och ett järnbruk. Flera sträckor är återställda med hjälp av biologisk återställning. I dag är ån relativt opåverkad och kan delvis betecknas som ett naturvatten, dock bör man fortsätta att återställa ån med hjälp av biologisk återställning. Fiskfaunan i ån består av öring, lake, stensimpa, elritsa och harr. Ån utgör reproduktionsområden för bl a havsöring och harr. Björkån ingår i ett av utterns kärnområden. I vattensystemet finns även nattsländan *Beraeodes minutus*.

Myren N Västermosjön är ett mosaikartat myrkomplex som karaktäriseras av smala stråk och dråg. Här finns partier med nordlig mosse, topogent kärr, soligent kärr, strandkärr, skogskärr och tjärn. Bävern har skapat flera mindre dammar i bäcken i norra delen av myren.

Lesjön är belägen i Ådalens jordbrukslandskap strax norr om Kramfors. Sjön har ett naturligt utlopp. Den är 185 ha stor med ett max.djup av 27 m. Strandzonen domineras av vassvegetation. Sjötypen kan karakteriseras som en klarvattensjö med god motståndskraft mot förurning. I sjön finns förutom pungräka, taggmärla och hoppkräftan *Limnocalanus macrurus* även nors, som också räknas till relikterna. Sjöns naturvärde förstärks genom artrikedomen; 10 fiskarter (bl a gös) och 6 snäckarter har noterats vid inventering.

Anmärkningar: VMI-id: 19H6E02.

Referenser:

- Arnborg, L 1958. Nedre Ångermanälven, utlåtande angående vattenregleringarnas inverkan på erosionsformer och fluviala processer inom vissa laxfiskeområden. Uppsala universitet.
- Fiskeriintendenten i Nedre Norra distriktet. "Förslag till bestämmelser rörande fiske efter vandringsfisk i Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län" till fiskeristyrelsen 1981 samt "Underlagsmaterial för diskussion av laxregleringar vid Norrlandskusten". PM sept 1982.
- Fiskeriintendenten och fiskenämnden i Västernorrlands län. "Kustfisket i Västernorrlands län". Utredning 1981.
- Larsson, P O, 1981. Laxforskningsinstitutet: "Laxfiske i Östersjön".
- Ådalenkommitén, 1984. Framtiden i Ådalen.
- Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintressen för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk.
- Fiskeriverket 1984. Bevarande av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser.
- Bergquist, B. 1996. Särskilt skyddsvärda vattenområden med hänsyn till fiske, friluftsliv och förekomst av skyddsvärda fiskarter/stammar.
- Länsstyrelsen i Västernorrland, 1994: Skyddsvärda våtmarker i Västernorrlands län. Härnösand.
- Länsstyrelsen i Västernorrland: Sjö- och vattendragsinventering. Opubl.